

USA PRESIDENTIDE SALAELU

Originaali tiitel:
Cormac O'Brien
Secret Lives of U.S. Presidents
Quirk Books, 2017

Tekst © Cormac O'Brien, 2017
Illustratsioonid © Eugene Smith
Kujundus Andie Reid

Tõlge eesti keelde © Jana Linnart ja Tänapäev AS, 2017
Toimetanud Siiri Rebane
Küljendanud Margit Randmäe

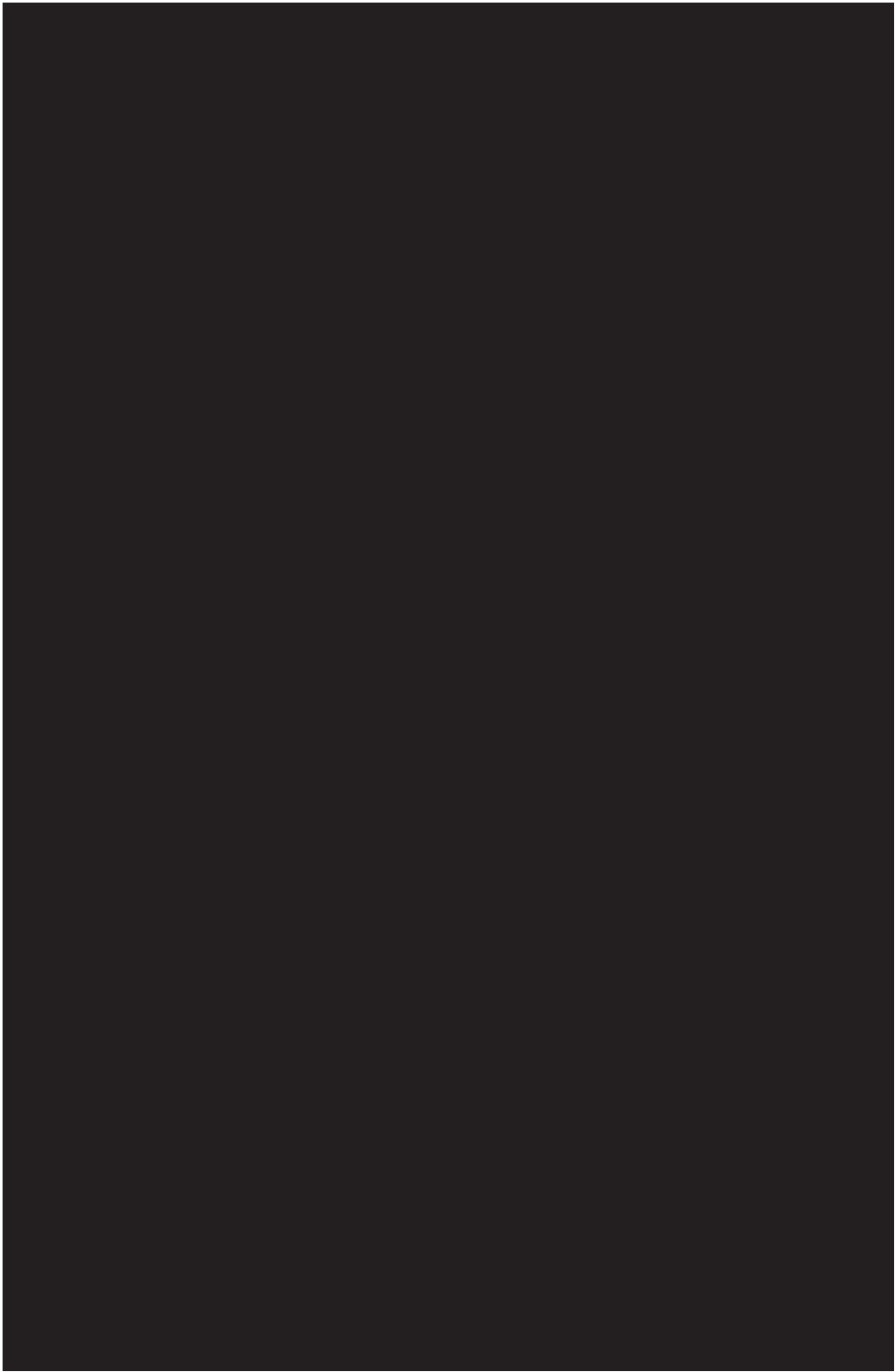
ISBN 978-9949-85-193-5

Trükitud Pakett AS trükikojas

www.tnp.ee

PÜHENDUS

*Minu vanematele Johnile ja Mary Annile, kes
rajasid kodu, kus püüdlused, kõikvõimalikud küsi-
mused ja naer olid alati teretulnud. Oleks kõigil
nii hindamatud eeskujud.*

SISUKORD

SISSEJUHATUS

lk 13

**GEORGE
WASHINGTON**
(1789-1797)

lk 16

JOHN ADAMS
(1797-1801)

lk 22

THOMAS JEFFERSON
(1801-1809)

lk 27

JAMES MADISON
(1809-1817)

lk 35

JAMES MONROE
(1817-1825)

lk 41

**RIIGIPIRUKA
KÜPSETAJAD**

lk 52

JOHN QUINCY ADAMS
(1825-1829)

lk 46

ANDREW JACKSON
(1829-1837)

lk 54

MARTIN VAN BUREN
(1837-1841)

lk 61

WILLIAM HENRY HARRISON
(1841)

lk 66

JOHN TYLER
(1841-1845)

lk 70

JAMES KNOX POLK
(1845-1849)

lk 75

ZACHARY TAYLOR
(1849-1850)

lk 79

MILLARD FILLMORE
(1850-1853)

lk 84

**FRANKLIN
PIERCE**

(1853-1857)

lk 88

**USA
VABA-
MÜURLASTE
SALAE LU**

lk 94

**JAMES
BUCHANAN**
(1857-1861)

lk 95

ABRAHAM LINCOLN
(1861-1865)

lk 101

ANDREW JOHNSON
(1865-1869)

lk 110

ULYSSES S. GRANT
(1869-1877)

lk 116

RUTHERFORD B. HAYES
(1877-1881)

lk 123

JAMES A. GARFIELD
(1881)

lk 128

VALGE MAJA

lk 138

CHESTER A. ARTHUR
(1881-1885)

lk 133

GROVER CLEVELAND
(1885-1889, 1893-1897)

lk 140

BENJAMIN HARRISON
(1889-1893)

lk 146

WILLIAM MCKINLEY
(1897-1901)

lk 150

THEODORE ROOSEVELT
(1901-1909)

lk 155

WILLIAM HOWARD TAFT
(1909-1913)

lk 164

WOODROW WILSON
(1913-1921)

lk 169

GALVIN COOLIDGE
(1923-1929)

lk 180

KUULSAD ESIMESED LEEDID

lk 185

WARREN G. HARDING
(1921-1923)

lk 175

HERBERT HOOVER
(1929-1933) *lk 190*

HARRY S TRUMAN
(1945-1953) *lk 202*

DWIGHT DAVID EISENHOWER
(1953-1961) *lk 209*

JOHN FITZGERALD KENNEDY
(1961-1963) *lk 215*

LYNDON BAINES JOHNSON
(1963-1969) *lk 224*

**FRANKLIN
DELANO
ROOSEVELT**
(1933-1945)

lk 195

**PRESIDENTIDE
LEMMIKLOOMAD** *lk 240*

**RICHARD
MILHOUS
NIXON**
(1969-1974)

lk 230

GERALD R. FORD
(1974-1977)

lk 242

**JAMES EARL
CARTER**
(1977-1981)

lk 248

**RONALD
REAGAN**
(1981-1989)

lk 254

GEORGE HERBERT WALKER BUSH
(1989-1993) lk 261

WILLIAM JEFFERSON CLINTON
(1993-2001) lk 266

BARACK OBAMA
(2009-2017) lk 282

DONALD TRUMP
(2017-)

lk 292

GEORGE W. BUSH
(2001-2009)
lk 274

**VALITUD
BIBLIOGRAAFIA**
lk 308

REGISTER
lk 312

TÄNUAVALDUSED
lk 320

SISSEJUHATUS

*„Kui olin väike, öeldi mulle, et igäiks võib saada
presidendiks. Hakkan seda uskuma.“*

CLARENCE DARROW

Peadirektor, ülemjuhataja, vaba maailma juht, tähtis nina. Kuidas neid ka ei nimeta, Ameerika presidentide võim on meeletu. Sõjavägi tantsib nende pilli järgi. Nad võivad hetkega vetostada kõik Kongressi ponnistused. Nad saavad välisriikide juhtidelt sünnipäevakaarte. Nende teod mõjutavad aktsiaturgu, vahel päris dramaatiliselt.

Meeldib see teile või ei, kuid presidendid on meie lähim vaste monarhile, isikule, kes kehastab üheaegselt kuulsuse ja võimu elemente. Pole siis ime, et inimesed, kes on kandnud tiitlit „president“, on kõigile tuttavad. (Välja arvatud William Henry Harrison ja Chester Arthur. Ja muidugi ka Benjamin Harrison.) George Washington oli Ameerika Isa, Abraham Lincoln juhtis riigi läbi suurima katsumuse, Franklin Roosevelt sai jagu suurest majanduskriisist ja fašistlikust agressioonist ning John Kennedy võitis Kuuba raketikriisi ajal tõttvaatamisvõistluse kommudega. Ja nii edasi ja nii edasi ja nii edasi ja teist-kolmat moodi.

Vähemalt olete seda lugenud õpikutest. Osa sellest ongi tegelikult

tõsi. Kuid millised need mehed tegelikult olid? Põhiseadusel on öelda järgmist: „Mitte keegi peale sünnijärgse kodaniku... ei saa kandideerida presidendi ametisse; samuti ei saa sellesse ametisse kandideerida ükski isik, kes ei ole jõudnud kolmekümne viienda eluaastani ega ole elanud neliteist aastat Ühendriikides.“

Need eeltingimused ei kitsenda välja kuigivõrd. Muidugi, me kõik teame, et on veel mõned välja ütlemata nõuded – igaühel, kes tahab saada presidendiks, peab tõenäoliselt olema hunnik või kaks raha ja lähedased sidemed suurettevõtetes. Ja kuni viimase ajani olid üsna olulised ka valge nahk ja peenis. Kuid võrreldes olukorraga enamikus teistes maailma riikides on sobivus kõrgeimasse ametisse selles riigis siiski üsna avatud. Ja kui teil on selles suhtes kahtlusi, mõelge kõigile nannipunnidele, kes on sinna jõudnud.

Võtame näiteks Zachary Taylori. Ta riietus nagu kaltsakas, ei kandideerinud enne presidendiks saamist ühtegi ametisse, sülgas presidendi residentsi tubakamahla täis ja suri halvaks läinud kirsside pugimise tõttu. Või Warren Harding. Juba see oli halb, et tema keskmine nimi oli Gamaliel. See oli mees, kellele meeldis hullata oma armukestega Valge Maja seinakappides, kes elas hirmus oma naise ees ning uskus pühendunult omaenda väljapaistvasse ebakompetentsusesse. Rutherford Hayes korraldas Valges Majas igal õhtul ühislaulmisi, William Taft oli liiga paks, et mahtuda tavalisse vanni, Lyndon Johnson jõi autot juhtides pabertopsist viskit ja Gerald Ford peeretas. Ohtralt.

Presidentide panteonihiid on niisamavärvikad, alates George Washingtonist (kes oli kurikuulsalt kerge ägestuma) Jack Kennedyni (kellel oli kurikuulsalt pikk nimekiri armukestest). Kas mäletate Ulysses S. Granti, kes viis Ameerika kodusõja jöhkrate tapatalguteni? Ta ei talunud verd. Ja Teddy Roosevelt, kelle progressiivne poliitika viis ta konflikti riigi rikkaimate röövelparunitega ehk töösturitega? Talle veri meeldis.

Asi ei ole selles, et me ei peaks neid mehi nende saavutuste eest austama ja nende pühendumise eest tänama. Nende amet on ikkagi üks maail-

ma raskemaid. Kuid enam kui kahe sajandi jooksul täis sõdu, seadusandlust ja diplomaatiat on Ameerika suurimad juhid ilmutanud katkematut võimet meile meenutada, et nad ei ole üksnes presidendid, vaid ka inimesed – oma vigadega, neurootilised, tobedad, kentsakad, hirmunud ja vahel pahelised.

Ja jumal tänatud. Sest kui nad seda ei oleks, peaks see raamat rääkima Hollywoodi kuulsustest või ärituusadest. Ja kes veel üht säärast sooviks?

★ ★ ★ ★ ★

1

GEORGE WASHINGTON

SÜNDIS 22. veebruar, 1732

SURI 14. detsember, 1799

HÜÜDNIMED

Meie Riigi Isa,

Vana Rebane

TÄHTKUJU

Kalad

PARTEI

Puudus

(esimesel ametiajal)

Föderalist

*(teisel ametiajal)*VANUS
AMETISSEASTUMISEL

57

VASTASKANDIDAADID

John Adams, John Jay *(esimesel ametiajal)*
John Adams, George Clinton *(teisel ametiajal)*

ASEPRESIDENT

★ John Adams ★

PIKKUS

186 cm

TSITAAT

„Minu teed valitsejatoolile
saadavad tunded, millel ei puudu
sarnasus nendega, mida tunneb
süüdimõistetute teel
tapalavale.“

AMETIAEG

1789

-

1797

Soojast vastuvõtust rääkides – kui kindral George Washington Iseisvussõja lõpus New Yorki külastas, hõiskas üks kohalik ajaleht: „Ta tuleb! See vägev Washington! Sõnadega pole võimalik kirjeldada kõike seda, mis ta on teinud!“

Sarnaseid tundeid jagasid praktiliselt kõik ameeriklased. Olles alistanud maailma võimsaima riigi (paraja portsu Prantsusmaa abi toel), oli see pikka kasvu suursugune virginialane saavutanud äsjasündinud Ühendriikides pooljumala staatuse. Pole midagi imestada, et temast sai verisulis riigi esimene kõrgeim tegevjuht. Õigupoolest olidki riigi asutajad loonud presidendi ametikoha vana head George'i silmas pidades.

Washington oli tagasihoidlikest oludest pärit Virginia väikeaadlik,

kelle topograafi, maaga spekulööri ja maakaitseväelase karjäär saavutas lõpuks surematuse. Läbi kogu Ameerika revolutsiooni suutis ta vältida alatoidetud, alamakstud ja pahatihti vähemotiveeritud ülestõusnute armee kaotust Briti impeeriumi metsikule kiskjale ning jätkas kindla enesestmõistetavusega embrüonaalses arengujärgus riigi patriarhi rolli täitmist. Ja ennekõike suutis ta vastu panna kiusatusele saada kuningaks rahva üle, kes tahtis teda selleks teha – sugugi mitte väike vägitükk.

Presidendina viis Washington sisse palju tavasid, mida tänapäeval peame enesestmõistetavaks. Inauguratsioonikõne oli tema idee (kuigi tema enda kõne kirjutas põhiosas James Madison). Samuti meeldis talle lasta end kutsuda „härra presidendiks“, mis näitab (kui arvestada, et senat tahtis kutsuda teda „Tema Kõrgus Ameerika Ühendriikide President ja Nende Vabaduste Kaitsja“) mõistlikku maitset. Oma kahe ametiaja jooksul surus Washington maha tõsise vastuhaku (viskimässi) ning takistas Thomas Jeffersonil ja Alexander Hamiltonil teineteist tükkideks rebimast, etendades nende paljude vihaste vaidluste puhul vahekohtuniku osa.

Need on just sedasorti asjad, mis aitavad su näopildi veeranddollarise peale, kuid mündil on ka teine pool. Meie Riigi Isal oli täpselt sama palju puudusi kui igal teisel ebatäiuslikul papsil. Toome siinkohal välja mõned eredamad neist.

WEEMSI KIIKSUD

Kirsipuu maharaiumine. „Ma ei saa rääkida valet.“ Dollari üle Rappahannocki jõe viskamine. Need on müüdid, mis George Washingtonile mõeldes kõigepealt pähe tulevad ning need on olnud tavapärased õpikulood juba aastaid. Kuid miks? Kust need jutud pärit on? Nende lugude taga oli Mason Locke Weems, pastor, kes avaldas peaaegu kohe pärast Washingtoni surma raamatu tema (väidetavatest) kangelastegudest. „Kindral Washingtoni elu ja surma, vooruste ja kangelastegude lugu“^{*} räägib väga palju selle kohta, kuidas noor rahvus oma lahkunud patriarhi suhtus. Rahvas tahtis näha temas midagi enam kui inimest ning just sellisena pastor Weems teda ka kujutas.

^{*} Nõukogude ajal lugema õppinud lugejatele tuleb kahtlemata meelde analoogne kirjandus, siinkandis tavaliselt pealkirjaga „Lastele Leninist“ vms. (Siin ja edaspidi toimetaja märkused.)

VEIDER PAAR

Suurema osa oma elust oli Washington armunud Sally Fairfaxi nimesse, kes oli Washingtoni naabrimehe ja parima sõbra George William Fairfaxi abikaasa. Kuigi tema kirg särava ja kauni Sally vastu ei raugenud tõenäoliselt kunagi, heitis Washington hoopis praktilisemasse liitu, sõlmides abielu lesknaise Martha Custisega, kelle märkimisväärne varandus tegi George'ist rikka härrasmehe, kelleks ta oli alati saada tahtnud. Nad abiellusid 1759. aasta jaanuaris ning moodustasid kahekesi tõepoolest veidra paari. George oli oma umbes 185 sentimeetrise kasvuga tolle aja kohta tõeline hiiglane, kõrgudes tornina oma tüseda pruudi kohal, kes ei ulatunud talle õlanigi.

PUUHAMMAS

Vaevalt. Eks proovige hoida suus puitu, ilma et lõpuks oleks teil lõuatäis kõdupuru. Washingtonil tuli välja kannatada mitu komplekti hambaproteesi, millest nii mõnedki olid tõesti valusalt ebaprofessionaalsed. Üks paar oli tehtud koguni jõehobuluust, mis on eriti poorne materjal ja imes endasse suure osa esipresidendi tarvitatud portveinist, mis omakorda värvis proteesi mustaks. Pole siis midagi imestada, et ta iialgi ei naeratanud.

RAEVUHOOGU SATTUDES

Võib öelda, et George Washington oli silmapaistev mees – rohkem kui ühel moel. Kip's Bay lahingus, kus Connecticuti maakaitseväge taganes Briti sõdurite eest ilma ühegi pauguta, määratses kindral meeletus raevuhoos, virutas oma mütsi vastu maad, söimles nii et näost sinine ning nüpeldas kõiki lähedusse sattunuid kepiga.

Mõni aasta hiljem kirjeldas parajasti Washingtoni valitsuses töö-

- ← George Washingtoni palk oli tänase kursi järgi umbes miljon dollarit – ja ta lubas endale selliseid luksusasju nagu näiteks leopardinahksed tekid kõigile oma hobustele.

tav Thomas Jefferson presidendi reaktsiooni ühele eriti ebaõnnestunud sõjaväkke värbamisele: „(Ta) sattus jälle sellisesse meeleollu, kus ta ei suutnud end kontrollida... (karjudes), et JUMALA NIMEL oleks ta pigem hauas kui praeguses olukorras.“

SELLEGA ELAB ÄRA

Ajaloolase Williard Randalli sõnul „Ühendriikide esimene president George Washington vajas seda töökohta.“ Iseseisvussõda oli jätnud Washingtoni tõsisesse rahalisse kitsikusse ning riigi kõrgeima ametikoha vastuvõtmine – millest ta tegelikult eriti vaimustusse ei sattunud – oli lahendus tema rahaprobleemidele. Peagi näitas ta, kui suur kulutaja üks riigijuht olla võib. Tema palk oli 25 000 dollarit (vastab tänases väärings umbes miljonile dollarile), millest tervelt seitse protsenti kulus alkoholile. Washington uhkeldas isegi säärase luksusega nagu leopardinahksed tekid oma tallitäiele kaunitele ratsudele.

VILJAKUSEPROBLEEM

Kas Meie Riigi Isa oli viljatu? Võimalik küll. Kuigi ta täitis entusiastlikult kasuisa rolli (Marthal olid lapsed eelmisest abielust), siis ühtegi omaenda järglast ta ei sigitanud. Mõned oletavad, et ta jäi haiguse tagajärjel steriilseks. Vaid seitsmeteistaastasena pödes ta üheaegselt malaariat ja rõugeid, kahekordne kannatus, mis võiski viljatuse põhjustada.

Huvitaval kombel pakkus just Washingtoni isiklike järglaste puudumine riigi loojatele võimaluse anda presidendi institutsioonile tõeline sisuline võim. Kuna konstitutsiooni visandajad löid kõrgema täidesaatva võimu kandja positsiooni just Washingtoni silmas pidades, võis kõik võimalikud hirmud, et esimesel presidentil võiksid tekkida kujutelmad kuninglikust seisusest, kõrvale heita. Lõppude lõpuks, mis monarh see ilma järeltulijateta on? Washington omalt poolt eitas järjekindlalt igasuguseid sääraseid ambitsioone. Tegelikult ei teinud ta mingit saladust, et kõik, mida ta tõepoolest soovis, oli minna tagasi Mount Vernoni ja veeta oma kuldsed aastad seal tubakat kasvatades ja kamina ees madeirat rüübates.